

Słowniczek podstawowych pojęć, występujących m.in. w opiniach psychologiczno - pedagogicznych

Analiza i synteza (wzrokowa lub słuchowa)

procesy dokonujące się na poziomie mózgowym obejmujące rozkładanie na części i scalanie materiału wzrokowego (obrazki, wyrazy) lub słuchowego (dźwięki, zdania, słowa) w celu budowania całości obrazu/słowa

Analiza głoskowa

umiejętność rozkładania słów na głoski odpowiadające najmniejszym cząstkom języka (fonemom)

Analiza sylabowa

umiejętność rozkładania słów na sylaby

Analizator

określenie to oznacza zespół złożonych czynności percepcyjnych i motorycznych obejmujących przetwarzanie przez mózg bodźców zmysłowych. W obrębie analizatora znajdują się: receptor odbierający bodźce, charakterystyczny dla określonego narządu zmysłu (oczy, uszy, mięśnie), droga nerwowa doprowadzająca bodźce do odpowiednich obszarów mózgu oraz ośrodki w mózgu, w którym zachodzą procesy analizy i syntezy. W nomenklaturze psychologiczno – pedagogicznej mówi się o trzech typach analizatorów: wzrokowym, słuchowym i kinestetyczno-ruchowym

Deficyty rozwojowe

zaburzenia rozwoju psychomotorycznego (parcjalne – trudności obejmujące większy obszar funkcjonowania lub fragmentaryczne – obejmujące mniejszy obszar poznawczy), oznaczają wolniejsze tempo rozwoju określonej funkcji

Dostosowanie wymagań edukacyjnych

organizacja procesu dydaktycznego realizowanego przez szkołę, która ma na celu wyrównywanie szans edukacyjnych oraz zapobieganie wtórnym zaburzeniom sfery emocjonalno – motywacyjnej. Obszary dostosowania wymagań: warunki procesu edukacyjnego, zewnętrzna organizacja nauczania oraz warunki sprawdzania wiedzy i umiejętności

Dysleksja rozwojowa

specyficzne trudności w czytaniu i pisaniu; pojęcie to obejmuje zaburzenie uczenia się czytania (dysleksja), poprawnej pisowni (dysortografia), niski poziom graficzny pisma (dysgrafia)

Funkcje poznawcze

zespół procesów, dzięki którym odbieramy informacje z otoczenia; najważniejsze to: uwaga, pamięć, wrażenia, orientacja co do kierunków w przestrzeni i schemacie ciała

Integracja percepcyjno - motoryczna

prawidłowe współdziałanie i rozwój funkcji wzrokowych, słuchowo – językowych i ruchowych

Inteligencja ogólna

obszary werbalnego i niewerbalnego funkcjonowania intelektualnego, które można mierzyć za pomocą testów psychologicznych

Koordinacja wzrokowo - ruchowa

współdziałanie funkcji wzrokowych i ruchowych (oka i ręki)

Lateralizacja jednorodna

dominacja czynności ruchowych jednej strony ciała (oko, ręka, noga, ucho) w efekcie dominacji jednej z półkul mózgowych; Mówimy wówczas o lateralizacji

prawostronnej lub lewostronnej – ustalenie dominacji ręki i oka powinno nastąpić do siódmego roku życia, gdy dziecko podejmuje naukę pisania

Lateralizacja skrzyżowana

dominacja narządów percepcyjnych i ruchowych (najczęściej dotyczy oka i ręki) po różnych stronach ciała – ten typ lateralizacji jest częsty u dzieci z dysleksją rozwojową

Lateralizacja nieustalona

brak dominacji stronnej ciała (oburęczność, obuoczność), charakterystyczna do 5-6 roku życia

Motoryka duża

sprawność ruchowa całego ciała (utrzymywanie równowagi i koordynacja ruchów)

Motoryka mała

motoryka rąk, sprawność ruchowa rąk, szybkość i precyzja ruchów

Odchylenia rozwojowe

opóźnienia rozwoju w stosunku do ustalonych norm o niewielkim nasileniu objawów i ograniczonym ich zakresie. Z tytułu odchylenia rozwojowego uczniowie otrzymują opinie w sprawie dostosowania wymagań edukacyjnych

Pamięć mimowolna (mechaniczna)

zdolność do zapamiętywania informacji w sposób nieświadomy, bez celowego wysiłku

Pamięć sekwencyjna

zdolność do przyswajania, utrwalania i przypominania sekwencji cyfr, nazw (np. dni tygodnia, pory posiłków itp.)

Pamięć słuchowa

zdolność do utrwalania i przypominania informacji dźwiękowej

Pamięć słuchowa bezpośrednia

(pamięć świeża) pozwala zapamiętać i od razu odtworzyć usłyszany tekst

Pamięć słuchowa operacyjna

zdolność do przyswajania, utrwalania i przypominania działań i operacji przechowywanych w pamięci (np. powtarzanie szeregu liter wspak)

Pamięć wzrokowa

zdolność do utrwalania i przypominania informacji wizualnej

Percepcja słuchowa

funkcje słuchowo – językowe związane ze słuchem fonemowym oraz umiejętnościami fonologicznymi (analiza i synteza głoskowa i sylabowa), a także pamięcią słuchową; zaburzenia tych funkcji są związane z nieprawidłowym działaniem analizatora słuchowego i mogą objawiać się: trudnością odróżniania podobnych głosek (np. z-s, g-k, d-t), trudnościami w dokonywaniu analizy i syntezy głoskowej słów oraz opuszczaniem lub myleniem liter, końcówek wyrazów, przestawianiem liter, trudnościami w zapisywaniu zmiękczeń, różnicowaniu głosek i-j

Percepcja wzrokowa

funkcje analizy i syntezy wzrokowej materiału konkretnego (obrazków, kształtów) lub abstrakcyjnego (teksty, zdania, wyrazy) oraz pamięć wzrokowa; zaburzenia tych funkcji związane są z nieprawidłowym działaniem analizatora wzrokowego i mogą objawiać się: myleniem liter o podobnym kształcie (a-o, l-t-ł, m-w-n), myleniem liter podobnych ale o różnym kierunku (b-p-g-d, m-w, n-u), gubieniem elementów graficznych liter (ogonki, kreski, kropki), błędami ortograficznymi

Słuch fonemowy

zdolność do różnicowania słów głosek podobnych w brzmieniu (np. kot – kod)

Specyficzne trudności w uczeniu się

specyficzne zaburzenia umiejętności szkolnych, trudności w przyswajaniu treści dydaktycznych, które nie wynikają z obniżonych zdolności intelektualnych, wad rozwojowych, z błędów dydaktycznych szkoły ani z zaniedbań środowiskowych. Z tytułu specyficznych trudności w uczeniu się uczniowie otrzymują opinie w sprawie dostosowania wymagań edukacyjnych

Sprawność manualna

sprawność ruchowa rąk dotycząca czynności graficznych (przede wszystkim pisanie, rysowanie, malowanie); przy obniżeniu sprawności manualnej obserwuje się: późne nabywanie umiejętności ubierania się, zapinania guzików, wiązania sznurowadeł, trudności w posługiwaniu się nożyczkami i obniżoną sprawność grafomotoryczną: osłabioną grafię pisma, wolne tempo pisania, nieestetyczny wygląd zeszytów, dużą męczliwość przy czynnościach graficznych

Synteza głoskowa

umiejętność scalania głosek w słowa

Synteza sylabowa

umiejętność scalania sylab w słowa

Umiejętności fonologiczne

zdolność do operowania częstkami fonologicznymi: głoskami, sylabami, logotomami

Zaburzenia orientacji przestrzennej

brak orientacji w prawej i lewej stronie ciała oraz w kierunkach w przestrzeni (w lewo, w prawo, wyżej, niżej, w przód, w tył, nad, pod, itd.); związane są z nimi trudności w rysowaniu (niewłaściwe proporcje i rozplanowanie rysunku), czytaniu (przestawianie liter i części wyrazów, przeskakiwanie linijek), w pisaniu (rozplanowanie kartki, mylenie liter i cyfr o podobnych kształtach, pisanie od prawej do lewej strony)

Zaburzenia rozwojowe

zaburzenie charakteryzujące się poważnym zniekształceniem funkcjonowania intelektualnego (tj. głębszego stopnia odchylenia od norm rozwojowych), emocjonalnego, społecznego i ruchowego; przykładowe zaburzenia rozwojowe: niedosłyszenie, niedowidzenie, upośledzenie umysłowe, autyzm, niedostosowanie społeczne, zaburzenia zachowania. Z tytułu zaburzeń rozwojowych uczniowie otrzymują orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego celem specjalnej organizacji nauki w zakresie treści, metod i warunków pracy

źródło: <http://sodmidn.kielce.eu>